

De Waterzoon – Jac. P. Thijsse, zijn zoon en onze verhouding tot de natuur

Eva Vriend, Atlas Contact, 64 pagina's, €7,99

In het Waterloopbos in de Noordoostpolder stromen de levensverhalen van Jac. P. Thijsse en zijn zoon Jo samen. Over vader Jac. P. (1865-1945), onderwijzer, natuurbeschermmer en onder meer medeoprichter van Natuurmonumenten en *De Levende Natuur* en bij het grote publiek bekend van de Verkade-albums, verscheen eind vorig jaar de biografie *Meester in het paradijs* van Dik van der Meulen. Zoon Jo (1893-1984) verwierf bekendheid als ingenieur bij de drooglegging van de IJsselmeerpolders en de Deltawerken. Eva Vriend wijdde een essay (*De Waterzoon*) aan hen beiden in het kader van de Maand van de Geschiedenis van oktober 2025 die als thema 'Natuurlijk' droeg.

Het essay is met een licht filosofische pen geschreven. De schrijfster, geboren en getogen in de Noordoostpolder, laat vanuit haar polderperspectief zien hoe Jo Thijsse als hoofdingenieur bij de Dienst Zuiderzeewerken van Rijkswaterstaat zijn stempel heeft gedrukt op de inrichting van de IJsselmeerpolders. 'Als je aan zijn vader Jac. denkt, denk je niet aan ingrijpen en beheersen. Nee, je ziet dan een innemend plaatje voor je van een groene rietkraag, een meanderende sloot en een reiger die opkijkt.' Niet geheel toevallig is dit ook de illustratie op de cover. Vriend beschrijft de kleurrijke tegenstelling tussen vader en zoon: 'Ingrijpen versus bescherming, techniek tegenover natuur, ratio contra emotie.' Omdat het huidige maatschappelijke debat over het klimaat een vergelijkbaar conflict kent over de grenzen van de maakbaarheid, komt ze tot de volgende vraagstelling: hoe gingen de Thijsses om met

Meester in het paradijs – Jac. P. Thijsse en het landschap

Dik van der Meulen, Querido, 422 pagina's, €34,99

hun tegengestelde benaderingen van de natuur en onze leefomgeving, en kunnen we daar iets van leren? Ik nodig de lezer uit om voor het antwoord het essay te lezen. Een bijzondere observatie doet Vriend bij de graven van vader en zoon in Bloemendaal. Jac.'s graf is begroeid met plantjes die zijn komen aanwaaien: varens, weegbree en veel duingras, Jo's graf is louter gevuld met levenloos duinzand. Vader en zoon vonden elkaar in de manier waarop ze de wereld tegemoet traden, al vragen stellend met een open blik, maar op de begraafplaats scheiden hun wegen weer.

In *Meester in het paradijs* dat zo'n twee maanden na het essay verscheen, fietst en wandelt Dik van der Meulen in het spoor van Jac. P. Thijsse, wiens vader militair was en geregeld van werk- en daarmee ook woonplaats veranderde: Maastricht, Grave, Woerden en Amsterdam. Zelf woonde Jac. P. als volwassene achtereenvolgens in Amsterdam, op Texel, in Bloemendaal en tussendoor een half jaartje in Apeldoorn. Doordat de auteur ook Thijsses voetsporen door heel Nederland volgde, is het boek behalve een levendige biografie over Thijsse ook een verfijnde biografie over de veranderingen in het landschap; een dubbel-biografie. Door de schrijfwijze kun je echter wel makkelijk in de tijd verdwalen in sommige hoofdstukken. Zo beschrijft Van der Meulen het landschap rond Grave, waar Jac. P. tussen zijn derde en achtste jaar woonde (1868-1873), en vult dat aan met latere episodes, en eigen waarnemingen anno 2025. Nu exact honderd jaar geleden (januari 1926) was er een flinke watersnood; een groot aantal dorpen langs de

Maas liep onder water. Jac. P. ging er in 1934 met Jo een kijkje nemen vanuit Grave. Ze bezochten de ontstane wielen naast de dijken en zagen hoe de graafwerkzaamheden voor het kanaliseren van de rivier gepaard gingen met het rooien van meidoorns, sleedoorns en wilde rozen. En een paar bladzijden verder 'wandelen' we terug naar het jaar 1907, naar het buitengebied van Grave, waar Jac. P. het vroege maaien van weilanden als 'een heele gewelddaad' beschreef, met de constatering van Van der Meulen dat het een hartenkreet van de natuurliefhebber van nu zou kunnen zijn.

Ik ben vooral benieuwd naar latere passages over Jac. P. en zijn zoon. In *Langs de Zuiderzee* (1914) beschrijft Jac. P. de naderende afsluiting van de Zuiderzee. Er kwam schot in de 'onvermijdelijke inpolderingsplannen' van ir. Cornelis Lely. Het lot hielp een handje: zoon Jo raakte in 1918 als waterstaatkundig ingenieur betrokken bij de Afsluitdijk. Jo hield zich ook later in zijn leven bezig met 'projecten, die niet allemaal even natuurvriendelijk waren'. Vader Jac. oordeelde in 1928 desondanks mild over de afsluiting: 'Natuurlijk heeft het experiment grote waarde, maar ik geloof dat we toch liever de Zuiderzee hadden behouden als natuurmonument.' Zijn vertrouwen in Jo was onbegrensd, zo ook zijn geloof in de 'vooruitgang' en zijn nieuwsgierigheid in de ecologische ontwikkelingen in het nieuwe IJsselmeer.

Het boek sluit af met Thijsses nog altijd drukke leven na zijn pensionering in 1930. Zouden vader en zoon opnieuw in elkaars vaarwater terechtkomen? Jazeker, maar deze keer wel postuum. Rotterdam had grote ambities na de Tweede Wereldoorlog: het bijzondere natuurgebied de Beer (1300 hectare) moest wijken voor havenuitbreiding: de Europoort, met de langsstromende Nieuwe Waterweg als levensader. De plannenmakers kregen daarbij steun van een invloedrijke hoogleraar: prof. Jo Thijsse. Vader Jac. P. noemde de Beer 'een eerste klas landschap met een weergaloos vogelleven'. En in het Verkade-album *Onze groote rivieren* (1938) schreef hij nog over het getijdenlandschap nabij de monding van de Maas: 'Deze Beer zou mogen meetellen onder de belangrijkste natuurgebieden van ons land, ja van de hele wereld.' Het was het laatste Verkade-album van zijn hand dat hij nog heeft zien verschijnen. In januari 1945 overleed hij, lang voordat natuurgebied de Beer helemaal van de kaart zou verdwijnen. Het paradijselijke gedachtegoed van Jac. P. Thijsse blijft gelukkig voort meanderen, traag door oneindig laagland (naar Marsman, 1941).

Richard Sikkema